

دانشگاه تهران
مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی
بخش جمعیت‌شناسی

((صنایع خانگی در ایران))

از

حشمت‌اله طبیبی

بررسی شماره دوازده

شهریور ۱۳۴۹

موضوع طرح شماره ۱۶۲۰۱ سازمان برنامه :

بررسی خصوصیات دموگرافیک ، اجتماعی و اقتصادی جمعیت ایران براساس سرشماری سال ۱۳۴۵

(بررسی شماره ۱۹ براساس فرم چهار طرح تصویری)

پیش‌گفتار

تجزیه و تحلیل نتایج سرشماریهای جمعیتی، امروزه یکی از مهمترین ابزار برنامه ریزی اجتماعی و اقتصادی است. اهمیت تجزیه و تحلیل نتایج سرشماریها که بصورت ارقام عرضه میشود اولین بار در کنفرانسهای دموگرافیک منعقد در آمریکا لاتین (۱۹۵۹) و آسیا (۱۹۶۰) بوسیله سازمان ملل متحد عنوان گردیده و حتی قسمت امور اقتصادی و اجتماعی سازمان مزبور نشریه جامعی تحت مشخصات ST/SOA/ Serie A / ۳۶ درباره برنامه و مراحل آنالیز سرشماریها منتشر ساخت.

کشورهائی که حتی دارای یک سرشماری هستند بوسیله اجرای این برنامه میتوانند به شناخت بهتر کشور خود از منظر جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی کمک نمایند. این کار بوسیله بخش جمعیت شناسی موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در مورد اولین سرشماری کشور انجام یافت و در حقیقت تصویری گویا از جمعیت ایران در سال ۱۳۳۵ بدست داد. مقارن اتمام انتشار نتایج سرشماری سال ۱۳۴۵ کشور بخش جمعیت شناسی موسسه با استفاده از کمکهای مالی سازمان برنامه به تجزیه و تحلیل این سرشماری مبادرت نمود. در این تجزیه و تحلیل برای هر یک از عناوین مورد بررسی دو جنبه مراعات شده است.

اول مطالعه ساختمان و خصوصیات جامعه آماری مربوط به هر یک از عناوین در سال ۱۳۴۵ و سپس بررسی تحول امر مورد نظر طی ده ساله ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵، اهمیت بررسی این تحول بیشتر در این است که قسمت بزرگی از دوران انتقال اجتماعی و اقتصادی اخیر ایران را در بر میگیرد و با ارائه مظاهر و شئون کمیته این تحولات، ارزشیابی آنها را آسان تر میکند.

در این سلسله مطالعات نه فقط به ارقام اعداد مطلق توجه گردیده بلکه نسبتها و اهمیت های نسبی نیز که نمایند ه ساختمان و یافته های جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی است ملحوظ بوده است.

بررسی حاضر که در بخش جمعیت شناسی بوسیله آقای حشمت اله طبیبی انجام شده به موضوع صنایع خانگی در ایران اختصاص دارد و امید است در موارد مربوط که بدون شک فراوان پیش می آید - مورد استفاده علاقمندان و صاحب نظران قرار گیرد. در اجرای این بررسی همکاریهای آقایان پرویز ظاهری - محمد میرزائی و مجید مقتدری نیز نقش موثر و بزرگی داشته است.

در خاتمه لازم میدانم از توجه و کمکهای مالی سازمان برنامه که بدون آنها انجام این سلسله مطالعات میسر نمیبود تشکر نمایم.

مهدی امانی

دانشیار دموگرافی دانشگاه تهران و

مدیر بخش جمعیت شناسی موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی

صنایع خانگی در سال ۱۳۳۵

طبق سرشماری سال ۱۳۳۵ جمع خانوارهای شهری و روستائی ایران در کل کشور ۱۰ ۳۹۸۵۵۰۳ خانوار بوده که در ۳۹۸۸۰۳ خانوار آن، یعنی حدود ۱۰ درصد آنها، صنایع خانگی وجود داشته است. از این تعداد خانوار ۹۵۲۵۴ خانوار، یعنی ۲۳/۹ درصد، خانوار شهری و ۷۶/۱ درصد بقیه خانوار روستائی بوده اند. براساس همین سرشماری نسبت خانوارهای شهری شاغل در رشته های مختلف صنایع خانگی به کل خانوارهای ایران ۲/۴ درصد و در مورد خانوارهای روستائی ۷/۵ درصد بوده است.

نسبت درصد صنایع مختلف خانگی که در این سرشماری نام برده شده به ترتیب عبارتست از:

صنعت قالی و گلیم و زلیوفانی و غیره	۳۶/۸ درصد کل صنایع خانگی
صنعت پارچه بافی وریسیدن و عمل آوردن نخ	۲۷/۸ درصد کل صنایع خانگی
صنعت تهیه و تولید مواد غذائی	۱۲/۲ درصد کل صنایع خانگی
صنعت تهیه و تولید منسوجات و کفش	۷/۶ درصد کل صنایع خانگی
صنعت پنبه و برنج پاک کنی و آسیا کردن غلات	۴/۶ درصد کل صنایع خانگی
صنعت روشن کنی نباتی (غیر خوراکی)	۱/۴ درصد کل صنایع خانگی
صنعت تهیه و تولید صابون و شمع	۱/۱ درصد کل صنایع خانگی
سایر صنایع خانگی	۸/۲ درصد کل صنایع خانگی

۱۰۰

جمع

چنانچه ملاحظه می شود صنعت قالی و کف پوشهای دیگر، چون گلیم و زیلو، در مرتبه اول (۳۶/۸ درصد) و تهیه و تولید صابون و شمع در مرتبه آخر (۱/۱ درصد) صنایع خانگی ایران قرار داشته اند. پارچه بافی وریسندگی نیز در مرتبه دوم (۲۷/۸ درصد) بوده و تهیه و تولید مواد غذائی نیز رقم قابل توجهی را (۱۲/۲ درصد) دارا است. به طرز کلی ۷۶/۸ درصد (حدود ۳/۴) خانوارهای شهری که در رشته های مختلف صنایع خانگی مشغول کار بوده اند (در شهر و روستا)

در رشته های اصلی صنایع خانگی که ارزش اقتصادی برای کشور دارند .
یعنی صنعت قالی و کف پوشهای دیگر و پارچه بافی و ریسندگی و تهیه
تولید مواد غذایی ، فعالیت داشته اند .
توزیع صنایع خانگی در شهر و روستا براساس سرشماری سال ۱۳۳۵

در جدول زیر توزیع صنایع خانگی براساس سرشماری سال ۱۳۳۵ در شهر
و روستا نشان داده شده است .

روستا		شهر		کل ایران		شرح صنایع خانگی
%	عده	%	عده	%	عده	
۷۷/۹	۱۱۴۲۰۴	۲۲/۱	۳۲۴۹۷	۱۰۰	۱۴۶۷۰۱	تهیه و تولید قالی ، گلیم ، نمد ، زبلو و غیره
۷۳/۸	۸۱۸۹۰	۲۶/۲	۲۹۱۰۴	۱۰۰	۱۱۰۹۹۴	پارچه بافی و ریسیدن و عمل آوردن نخ
۸۴/۲	۱۶۲۱۰	۱۵/۸	۳۰۵۸	۱۰۰	۱۹۲۶۸	پنبه و برنج پاک کنی و آسیا کردن غلات
۴۴/۲	۱۳۳۵۵	۵۵/۸	۱۶۸۹۳	۱۰۰	۳۰۲۴۸	تهیه و تولید منسوجات و کفش ، گیوه و نظائر آن
۹۲/۹	۴۵۳۲۷	۷/۱	۳۴۸۶	۱۰۰	۴۸۸۱۳	تهیه و تولید مواد غذایی
۵۶/۳	۳۲۴۰	۴۳/۷	۲۵۱۵	۱۰۰	۵۷۵۵	روغن کشی نباتی (غیر خوراکی)
۶۲/۷	۲۸۰۶	۳۷/۳	۱۶۷۵	۱۰۰	۴۴۸۱	تهیه و تولید صابون و شمع
۷۲/۳	۲۳۵۱۷	۲۷/۷	۹۰۲۶	۱۰۰	۳۲۵۳۴	سایر صنایع خانگی
۷۶/۲	۳۰۰۵۴۹	۲۳/۸	۹۵۲۵۴	۱۰۰	۳۹۸۸۰۳	جمع صنایع خانگی

چنانکه می بینیم از مجموع صنایع خانگی ایران تنها نسبت تهیه و تولید
منسوجات و کفش در شهر بیش از دهات بوده است . به عبارت دیگر
۵۵/۸ درصد از مجموع صنعت خانگی منسوجات و کفش در شهرها بوده و
سایر صنایع خانگی به ویژه تهیه و تولید مواد غذایی ، در خانوارهای
روستایی بیش از خانوارهای شهری رواج داشته (چنانکه صنعت خانگی
تهیه و تولید مواد غذایی در روستاها ۱۳ برابر شهرها بوده) است . از
طرفی ۷۷/۹ درصد از خانوارهای تولیدکننده قالی و گلیم و زبلو و غیره
ده نشین و فقط ۲۲/۱ درصدشان شهری بوده اند . به عبارت دیگر

حدود ۳ از مجموع خانوارهایی که به این صنعت اشتغال داشته اند روستائی و فقط ۱ آنها شهرنشین بوده اند. در مورد صنعت خانگی پارچه بافی و ریسندگی نیز تقریباً این نسبت بین خانوارهای شهری و روستائی صادق است. در صنعت پنبه پاک کنی و آسیا کردن غلات نسبت خانوارهای روستائی به شهری تقریباً ۵/۵ برابر بوده است. با توجه به اینکه پایه صنایع خانگی بر مواد خامی است که در مناطق روستائی به دست می آید فزونی نسبت صنایع قالی و گلیم و جاجیم (مانند آنها) و پارچه بافی و ریسندگی و تهیه و تولید مواد غذایی و سایر صنایع خانگی به استثنای صنعت کفش و منسوجات در مناطق روستائی امری طبیعی است که با ساخت اجتماعی و ساختمان خانوارها بستگی کامل دارد. زیرا در جوامع روستائی با استفاده ای که از وجود فرزندان در فعالیتهای اقتصادی و صنایع دستی خانواده می شود ضرورت اجیر کردن کارگر احساس نمی شود و همین امر سبب پائین بودن قیمت تمام شده مصنوعات خانگی و رواج آنها در روستاها می گردد. اهمیت نسبی (ساختمان) صنایع خانگی در سال ۱۳۳۵ به تفکیک شهر و ده

درسطور قبل دیدیم که در تمام رشته های صنایع خانگی ایران (به استثنای تولید منسوجات و کفش) نسبت خانوارهای روستائی شاغل در صنایع داخلی بیش از خانوارهای شهری بوده است ولی در جدول زیر می بینیم که اهمیت نسبی (ساختمان) هر یک از صنایع خانگی نسبت به کل آنها در شهر و ده با هم فرق دارد.

شهر		کل ایران		روستا		شرح صنایع خانگی
عده	%	عده	%	عده	%	
۱۴۶۷۰۱	۳۶/۸	۳۲۴۹۷	۳۳/۱	۱۱۴۲۰۴	۳۸/۱	تهیه تولید قالی و گلیم ، نمد ، زبلو و غیره
۱۱۰۹۹۴	۲۷/۸	۲۹۱۰۴	۲۹/۶	۸۱۸۹۰	۴۷/۲	پارچه بافی وریسیدن و عمل آوردن نخ
۱۹۶۲۸	۴/۸	۳۰۵۸	۳/۱	۱۶۲۱۰	۵/۴	پنبه و پرنج پاک کنی و آسیا کردن غلات
۳۰۲۴۸	۷/۶	۱۶۸۹۳	۱۷/۲	۱۳۳۵۵	۴/۴	تهیه و تولید منسوجات . کفش و گیوه و نظائر آن
۴۸۸۱۳	۱۲/۲	۳۴۸۶	۳/۵	۴۵۳۲۷	۱۵/۱	تهیه و تولید مواد غذائی
۵۷۵۵	۱/۴	۲۵۱۵	۲/۶	۳۲۴۰	۱/۱	روغن کشی نباتی (غیر ذروارگی)
۴۴۸۱	۱/۱	۱۶۷۵	۱/۷	۲۸۰۶	۰/۹	تهیه و تولید صابون و شمع
۳۲۵۴۳	۸/۲	۹۰۲۶	۹/۲	۲۳۵۱۷	۷/۸	سایر صنایع خانگی
۳۹۸۸۰۳	۱۰۰	۹۵۲۵۴	۱۰۰	۳۰۰۵۴۹	۱۰۰	جمع صنایع خانگی

چنانکه در این جدول ملاحظه می شود صنعت قالی و کف پوشهای دیگر مانند گلیم و زبلو و غیره در کل کشور در سال ۱۳۳۵ در مرتبه اول از صنایع خانگی قرار دارد ، و تهیه صابون و شمع در مرتبه آخر آن قرار داشته ، و پارچه بافی وریسندگی نیز در مرتبه دوم بوده است . درستون صنایع خانگی شهری نیز تهیه و تولید قالی ، گلیم و زبلو و غیره در کل صنایع خانگی شهری در مرتبه اول ، و تهیه صابون و شمع در مرتبه آخر و پارچه بافی وریسندگی و تهیه منسوجات و کفش به ترتیب در مرتبه دوم و سوم قرار داشته اند . درستون صنایع خانگی روستائی نیز تولید قالی و گلیم (مانند آنها) در کل صنایع خانگی روستاها در مرتبه اول قرار دارد . و تهیه و تولید صابون و شمع در مرتبه آخر پارچه بافی وریسندگی نیز در مرتبه دوم قرار دارد ولی نسبت درصد تهیه و تولید مواد غذائی در صنایع خانگی روستا حدود ۳ برابر نسبت درصد صنایع مشابه آن در مناطق شهری بوده است . در حالی که مقابلاً تهیه و تولید منسوجات و کفش ، که در صنایع خانگی شهری مقام سوم را داشته . در صنایع خانگی روستائی رتبه ششم را حائز بوده است . این اختلافات گرچه به نظر جزئی می آید ولی اهمیت بعضی از صنایع خانگی درده و شهر را نشان می دهد که می تواند در برنامه ریزی های آینده در راه بهبود صنایع خانگی

حرفه توجه قرار گیرند . به ویژه که گسترش صنایع خانگی در روستاها — با مصرفی که در بازارهای شهری دارد احتیاج به سرمایه گذاری زیاد ندارد ، و بازگشت سرمایه در اندك زمانی موجب ترغیب روستائینان صنعتگر به تولید بیشتر و بهتری گردد .

صنایع خانگی در سال ۱۳۴۵

طبق سرشماری سال ۱۳۴۵ جمع خانوارهای شهری و روستائی ایران در کل کشور ۲۹۳۲۰٫۵ خانوار بوده است که ۴۲۹۶۳۶ — خانوار یعنی ۸/۵ درصد آن در زمینه صنایع خانگی فعالیت داشته است از این رقم ۸۴۶۸۳ خانوار یعنی ۱۹/۷ درصد . خانوار شهری و ۳۴۴۹۵۳ خانوار یعنی ۸۰/۳ درصد خانوار روستائی بوده اند . براساس همین سرشماری نسبت خانوارهای شهری شاغل در رشته های مختلف صنایع خانگی به کل خانوارهای ایران ۱/۶ درصد و خانوارهای روستائی ۶/۸ درصد بوده است . نسبت درصد صنایع خانگی که در — این سرشماری نام برده شده به ترتیب عبارتست از:

قالی بافی و گلیم و زیلو و جاجیم و غیره	۶۴/۳ درصد کل صنایع خانگی ایران
پارچه بافی و ریسنده گی	۱۳/۷ درصد کل صنایع خانگی ایران
تهیه مواد غذائی	۸/۴ درصد کل صنایع خانگی ایران
تهیه و تولید منسوجات و کفش	۶/۵ درصد کل صنایع خانگی ایران
پنبه و پنبه پاك كنى و آسیا کردن غلات	۲/۹ درصد کل صنایع خانگی ایران
سایر صنایع	۴/۲ درصد کل صنایع خانگی ایران

جمع — ۱۰۰/—

چنانکه دیده می شود صنعت قالی و کف پوشهای دیگر مانند گلیم و جاجیم در مقام اول (۶۴/۳ درصد) و پنبه و پنبه پاك كنى و آسیا کردن غلات در — مرتبه آخر (۲/۹ درصد) صنایع خانگی ایران قرار داشته اند . پارچه بافی و ریسنده گی . در عین حال که مقام دوم را (۱۳/۷ درصد) دارد . در برابر صنعت قالی و کف پوشهای دیگر به نسبت يك در برابر ۵ بوده است . تهیه و تولید مواد غذائی نیز مقام سوم (۸/۴ درصد) را داراست . به طور کلی در حدود ۸۲ درصد خانوارهایی که در رشته های مختلف صنایع خانگی مشغول بوده اند (در شهر و روستا) در رشته اصلی از صنایع خانگی که ارزش — اقتصادی برای کشور دارد . یعنی صنعت قالی بافی و صنعت پارچه بافی —

ورپسندگی . فعالیت داشته اند .

توزیع صنایع خانگی در شهر و روستا براساس سرشماری سال ۱۳۴۵

در جدول زیر توزیع صنایع خانگی براساس سرشماری سال ۱۳۴۵ در شهر و روستا نشان داده شده است :

روستا		شهر		کل ایران		شرح صنایع خانگی
%	عده	%	عده	%	عده	
۸۲/۰	۲۲۶۳۲۶	۱۸/۰	۴۹۷۹۰	۱۰۰	۲۷۶۱۱۶	قالی و قالیچه . گلیم . زلیو . جاجیم و غیره
۷۳/۴	۴۳۲۶۸	۲۶/۶	۱۵۶۸۶	۱۰۰	۵۸۹۵۴	پارچه بافی و ریسیدن و عمل آوردن نخ
۹۵/۳	۱۱۷۵۱	۴/۷	۵۷۹	۱۰۰	۱۲۳۳۰	پنبه و پنبه پاک کنی و آسیا کردن غلات
۵۵/۰	۱۵۲۰۹	۴۵/۰	۱۲۴۷۱	۱۰۰	۲۷۶۸۰	تهیه و تولید منسوجات و کفش و گیوه و نظائر آن
۸۹/۰	۳۲۷۳۲	۱۱/۰	۴۰۸۴	۱۰۰	۳۶۸۱۶	تهیه و تولید مواد غذایی
۸۸/۴	۱۵۶۶۷	۱۱/۶	۲۰۷۳	۱۰۰	۱۷۷۴۰	سایر صنایع خانگی
۸۰/۳	۳۴۴۹۵۳	۱۹/۷	۸۴۶۸۳	۱۰۰	۴۲۹۶۳۶	جمع صنایع خانگی (خانوار)

بنابر این نسبت توزیع هر یک از رشته های مختلف صنایع خانگی در شهر و روستا با هم فرق دارد . مثلاً از خانوارهایی که در صنعت قالی بافی و گلیم و جاجیم و غیره فعالیت داشته اند ۸۲ درصد شان روستائی و ۱۸ درصد بقیه خانوارهای شهری بوده اند . و نسبت توزیع سایر صنایع خانگی نیز تقریباً همین حال را داشته است و این صنایع بیشتر در خانوارهای روستائی مستقر بوده است تا در خانوارهای شهری ، تنها صنعتی که تا اندازه ای نسبت توزیع خانوارهای شاغل در آن در شهر و روستا به نسبت سایر صنایع خانگی کمتر اختلاف دارد - صنعت تهیه و تولید منسوجات و کفش است که نسبت آن در شهر ۴۵ درصد و در روستا ۵۵ درصد کل این صنعت است به هر حال در مقایسه جدول توزیع صنایع خانگی در سرشماری سال ۱۳۳۵ با جدول سرشماری سال ۱۳۴۵ این نکات قابل توجه است :

۱- در هر دو سرشماری در صنایع خانگی خانوارهای روستائی بیش از خانوارهای شهری فعالیت داشته اند به استثنای صنعت تهیه و تولید منسوجات دست بافت و کفش که در سرشماری سال ۱۳۴۵ فعالیت خانوارهای روستائی در آنها نسبت به خانوارهای شهری بیشتر بوده ، در حالی که در سرشماری سال ۱۳۳۵ نسبت

عکس داشته است. اگر قبول کنیم که خانوارهای روستائی به دلیل پابند بودن به سنت های گذشته در خصوص پوشاک و پاپوش از نوع گیوه و منسوجات پشمی دست باف (شال و جوراب و دستکش) که خود در تهیه و تولید پشم آن دخالت مستقیم دارند، و اینکه نوع جنس و خالص بودن مواد اولیه که به کار می برند نسبت به آنچه که در شهر تهیه می شود بهتر و مرغوب تر بوده است. این افزایش معقول به نظر می رسد با توجه به این نکته که قیمت تمام شده نیز از قیمت های شهر به مراتب کمتر است. و به علاوه نیروی انسانی که در صنایع خانگی به کار اشتغال دارد از افراد و اعضای خانوار است که در امر اقتصاد خانواده همکاری می کنند و درآمد حاصل از فروش صنایع دستی نیز یکجا به مصرف زندگی همه اعضاء خانوار میرسد، و از طرف دیگر چون خانوارها از پرداخت مزد به افراد خارج از خانواده بی نیازند قیمت تمام شده مصنوعات خانگی روستائی نسبت به مشابه آن در خانوارهای شهری پائین تر است.

۲- با اینکه در تولید قالبی و قالبچه و غیره در سرشماری سال ۱۳۴۵ عده خانوارهای شهری شاغل در این رشته از صنایع خانگی ۱۷۲۹۳ خانوار نسبت به سرشماری سال ۱۳۳۵ فزونی داشته. با این همه درصد خانوارهای شهری شاغل در این صنعت در سرشماری سال ۱۳۴۵ کمتر از وضع مشابه آن در سرشماری سال ۱۳۳۵ بوده است. به علاوه از مقایسه رشته های مختلف صنایع خانگی در این دو سرشماری ملاحظه می شود که خانوارهایی که در سال ۱۳۴۵ در رشته های گوناگون صنایع خانگی اشتغال داشته اند ۳۰۸۳۳ خانوار بیش از خانوارهای شاغل در صنایع خانگی سال ۱۳۳۵ بوده است. بدین ترتیب به این نتیجه می رسیم که رشد جمعیت در فاصله این دو سرشماری در رشد صنایع خانگی بی تأثیر بوده است و در مجموع ۷/۱ درصد نسبت به سال ۱۳۳۵ رشد داشته است.

اهمیت نسبی (ساختمان) صنایع خانگی در سال ۱۳۴۵ به تفکیک شهر و ده

طبق سرشماری سال ۱۳۴۵ اهمیت نسبی (ساختمان) هر یک از صنایع خانگی نسبت به کل آنها در شهر و ده به شرح جدول زیر بوده است.

شهر		کل ایران		شرح صنایع خانگی		
در	شهر	در	کل ایران	در	کل ایران	
%	عدد	%	عدد	%	عدد	
۶۵/۷	۲۲۶۳۲۶	۵۸/۹	۴۹۷۹۰	۶۴/۳	۲۷۶۱۱۶	قالی و قالیچه گلیم ، زیلو ، جاجیم و غیره
۱۲/۶	۴۳۲۶۸	۱۸/۵	۱۵۶۸۶	۱۳/۷	۵۸۹۵۴	پارچه بافی وریسیدن و عمل آوردن نخ
۳/۳	۱۱۷۵۱	۰/۸	۵۷۹	۲/۹	۱۲۳۳۰	پنبه و برنج پاک کنی و آسیا کردن غلات
۴/۴	۱۵۲۰۹	۱۴/۷	۱۲۴۷۱	۶/۴	۲۷۶۸۰	تهیه و تولید منسوجات و کفش و گیوه و نثار
۹/۵	۳۲۷۳۲	۴/۸	۴۰۸۴	۸/۴	۳۶۸۱۶	تهیه مواد غذایی
۴/۵	۱۵۶۶۷	۲/۴	۲۰۷۳	۴/۱	۱۷۷۴۰	سایر صنایع خانگی
۱۰۰	۳۴۴۹۵۳	۱۰۰	۸۴۶۸۳	۱۰۰	۴۲۹۶۳۶	جمع صنایع خانگی (خانوار)

چنانکه می بینیم صنعت قالی و قالیچه و گلیم و غیره نسبت به سایر صنایع خانگی در کل ایران در مرتبه اول و صنعت پنبه و برنج پاک کنی و آسیا کردن غلات در مرتبه آخر از صنایع خانگی ایران قرار داشته است. پارچه بافی وریسندگی در مرتبه دوم و تهیه و تولید مواد غذایی در کل صنایع خانگی کمتر از ده درصد و در مرتبه سوم قرار داشته، و تهیه و تولید منسوجات دست باف و گیوه و نثار آن نیز در مرتبه چهارم بوده است.

درستون صنایع خانگی شهری نیز تولید قالی و قالیچه و گلیم و غیره در کل صنایع خانگی شهری در مرتبه اول و صنعت پنبه و برنج پاک کنی و آسیا کردن غلات در مرتبه آخر از صنایع خانگی شهری قرار داشته است. پارچه بافی وریسیدن و عمل آوردن نخ در مرتبه دوم، و تهیه و تولید منسوجات دست باف و گیوه و غیره و تهیه مواد غذایی نیز به ترتیب در مرتبه سوم و چهارم قرار داشته اند. درستون صنایع خانگی روستائی نیز تهیه و تولید قالی مانند همیشه در کل صنایع خانگی روستاها در مرتبه اول بوده و پنبه و برنج پاک کنی و آسیا کردن غلات در مرتبه آخر است. صنعت پارچه بافی وریسندگی و تهیه مواد غذایی و تهیه و تولید منسوجات دست باف کفش و گیوه و نثار آنها نیز به ترتیب مرتبه دوم و سوم و چهارم را داشته اند.

مقایسه : درمقایسه جدول اهمیت نسبی (ساختمان) صنایع خانگی در دوسرشماری (۱۳۴۵ و ۱۳۳۵) این نکات قابل توجه است .

۱- تهیه و تولید قالی و گلیم و سایرکف پوشها درسرشماری سال ۱۳۴۵ به نسبت سرشماری سال ۱۳۳۵ رشد قابل ملاحظه ای داشته است . درسرشماری سال ۱۳۳۵ روبهطرفته ۱۴۶۷۰۱ خانوار دراین رشته ازصنایع خانگی درتمام ایران شرکت داشته اند . این رقم درسرشماری سال ۱۳۴۵ به ۲۷۶۱۱۶ خانوارافزایش یافته است ، یعنی درفاصله زمانی این دوسرشماری صنعت قالی وقالیچه وگلیم وجاجیم وزیلووغیره ۸۸/۲ درصد رشد داشته واین رشد درسطح شهر وروستا تقریباً یکسان بوده است . شاید بتوان گفت که رشد این صنعت ازیک طرف به درآمدسرانه ملی و افزایش قوه خرید طبقات مختلف مردم بستگی داشته و ازطرف دیگر به صادرات انواع فرش ارتباط دارد .

۲- فعالیت خانوارها درصنایع پارچه بافی وریسندگی ، پنبه وبرنج پاک کنسی وآسیا کردن غلات ، تهیه و تولید منسوجات دست باف وکفش وگیوه وغیره ، درسرشماری سال ۱۳۴۵ به نسبت سرشماری سال ۱۳۳۵ به طورغیر محسوسی درسطح شهر وروستا کم شده است . فقط درصنایع خانگی مربوط به تهیه وتولید مواد غذایی درسطح شهرافزایش مختصری درسال ۱۳۴۵ به چشم میخورد ولی در مورد روستا بازنسبت درصد درسال ۱۳۴۵ نسبت به سرشماری ۱۳۳۵ نقصان یافته است .

اهمیت نسبی (ساختمان) صنایع خانوار دراستانها وفرمانداریهای کل

جدولهای زیر اهمیت نسبی (ساختمان) صنایع خانوار را به تفکیک مناطق شهری و روستائی درکل کشور وهریک از استانها وفرمانداریهای کل درسرشماری ۱۳۴۵- نشان می دهند .

اهمیت نسبی صنایع خانوار در کل کشور به تفکیک مناطق شهری و روستائی
(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل کشور %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
قالی و قالیچه	۵۷/۸	۵۷/۵	۵۷/۹
گلیم، زیلو، نمد، جاجیم	۶/۵	۱/۴	۷/۸
پارچه بافی یا زربافی	۲/-	۲/۲	۲/-
پنبه پاک کنی	۰/۶	۰/۵	۰/۵
ریسندگی و هاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی وخی	۱۱/۷	۱۶/۳	۱۰/۶
دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۶/۴	۱۴/۷	۴/۴
آسیاکردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۲/۳	۰/۲	۲/۸
تهیه مواد غذایی	۸/۶	۴/۸	۹/۵
سایر صنایع	۴/۱	۲/۴	۴/۵
کل صنایع خانوار	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان مرکزی به تفکیک مناطق شهری و روستایی

(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستایی %
قالی و قالیچه	۸۰/۹	۷۶/۳	۸۲/۳
گیم، زبلو، نمد، جاجیم	۲/۹	۱/-	۳/۶
پارچه بافی زربافی	۰/۲	۰/۶	۰/۱
پنبه پاک کنی	۰/۳	۰/۳	۰/۳
ریسندگی و پاتامیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخ	۵/۱	۸/۱	۴/۱
دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۴/۵	۱۲/-	۱/۸
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۰/۸	۰/۱	۱/۱
تهیه مواد غذایی	۳/۷	۰/۹	۴/۷
سایر صنایع	۱/۶	۰/۷	۲/-
کل صنایع خانوار	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان گیلان به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۲۶/۳	۱۷/۹	۲۵/۹	قالی و قالیچه
۵/۱	۰/۸	۴/۹	گلیم، زیلو، نمد، جاجیم
۰/۳	۱/۶	۰/۴	پارچه بافی یا زیربافی
۰/۱	۰/۵	۰/۱	پنبه پاک کنی
۵/۳	۴/۲	۵/۲	ریسندگی و پاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۶/۶	۲۸/۵	۷/۸	دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۲۴/۵	۰/۱	۲۳/۲	آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۵/۹	۲/۴	۵/۷	تهیه سوار غذائی
۲۵/۹	۴۴/—	۲۶/۸	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار استان مازندران به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۳۸/۳	۶۸/۸	۴۱/۵	قالی و قالیچه
۲۱/-	۳/۵	۱۹/۱	گلیم، زیلو، نمد، جاجیم
۳/۵	۰/۸	۳/۲	پارچه بافی یا زربافی
۶/۲	۰/۹	۵/۶	پنبه پاک کنی
۱۱/۲	۲/۳	۱۰/۲	ریسندگی و پاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۶/۳	۱۶/۵	۷/۵	دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نثاران
۰/۷	۰/۱	۰/۷	آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۷/۳	۰/۸	۶/۶	تهیه مواد غذائی
۵/۵	۶/۳	۵/۶	سایر صنایع
۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان آذربایجان شرقی به تفکیک مناطق شهری

و روستائی (سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۵۰/۳	۴۳/۶	۴۸/۵	قالی و قالیچه
۲۰/-	۰/۸	۱۵/۱	گلیم، زبلو، نمد، بجاجیم
۱/-	۲/۵	۱/۴	پارچه بافی یازربافی
۰/۲	۰/۴	۰/۳	پنبه پاک کنی
۱۶/۴	۴۳/۵	۲۳/۴	ریشندگی و پاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۱/۸	۳/۹	۲/۳	دورندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۹/۳	۰/۱	۰/۳	آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۷/۴	۲/۵	۶/۱	تهیه مواد غذایی
۲/۶	۲/۷	۲/۶	سایر صنایع
۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان آذربایجان غربی به تفکیک مناطق شهری و روستایی

(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستایی %
قالی و قالیچه	۲۸/۷	۲۸/۷	۲۸/۶
گلیم، زیلر، نمد، چاجیم	۱۸/۴	۷/۱	۱۹/۴
پارچه بافی یا زر بافی	۰/۶	۳/۵	۰/۴
پنبه پاک کنی	۰/۱	۰/۵	۰/۱
ریسندگی و یا تابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخ	۱۰/۱	۸/۱	۱۰/۳
دروازندگی و بافندگی و گیوه و نظائر آن	۵/۴	۳۶/۵	۲/۶
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۰/۶	—	۰/۷
تهیه مواد غذایی	۲۱/۷	۱۰/—	۲۲/۷
سایر صنایع	۱۴/۵	۵/۶	۱۵/۲
کل صنایع خانوار	۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان کرمانشاهان به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
قالی و قالیچه	۱۳/۴	۳/۱	۱۷/۹
گلیم، زیلو، نمد، جاجیم	۱۳/۷	۲/۸	۱۸/۵
پارچه بافی یازربافی	۰/۲	۰/۲	۰/۲
پنبه پاک کنی	۰/۲	۰/۱	۰/۲
ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخ	۱۳/۵	۲/۵	۱۸/۳
دوختن و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۵/۲	۱۴/-	۱/۳
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۰/۳	۰/۱	۰/۴
تهیه مواد غذایی	۵۱/۱	۷۵/۷	۴۰/۴
سایر صنایع	۲/۴	۱/۵	۲/۸
کل صنایع خانوار	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان خوزستان به تفکیک مناطق شهری و روستایی

(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستایی %
قالی و قالیچه	۷/۵	۸/۲	۷/۳
گلیم، زیلوه، نمده، جاجیم	۴/۲	۳/۳	۴/۵
پارچه بافی یا زیربافی	۰/۶	۱/۶	۰/۳
پنبه پاک کنی	۰/۲	۰/۳	۰/۱
ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی	۱۲/۵	۱۴/—	۱۲/—
دوختن و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۸/۸	۳۳/۱	۱/۱
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۶/۸	۰/۸	۸/۷
تهیه مواد غذایی	۴۹/۹	۳۴/۷	۵۴/۸
سایر صنایع	۹/۵	۴/—	۱۱/۲
کل صنایع خانوار	۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان فارس به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
قالی و قالیچه	۵۴/۱	۴۷/۵	۵۵/۹
گلیم، زبلو، نمد، جاجیم	۸/۱	۳/۸	۹/۱
پارچه بافی یازربافی	۰/۲	۰/۶	۰/۱
پنبه پاک کنی	۰/۲	۰/۸	۰/۶
ریسندگی و پاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخ	۱۰/۷	۹/۸	۱۰/۹
دوختن و بافندگی پوشاک و گیوه و نخل اتران	۱۶/۳	۳۳/۳	۱۲/۱
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۱/۳	۰/۳	۱/۶
تهیه مواد غذایی	۷/۴	۲/۳	۸/۶
سایر صنایع	۱/۲	۱/۶	۱/۱
کل صنایع خانوار	۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—

۵۱. نسبت نسبی صنایع خانوار در استان کرمان به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
قالی و قالیچه	۶۶/۴	۷۱/۱	۵۹/۱
گلیم، زیلو، نمد، جاجیم	۵/۶	۰/۶	۶/۸
پارچه بافی یا زربافی	۰/۴	۰/۲	۰/۴
پنبه پاک کنی	۰/۵	۱/۳	۰/۳
ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی	۱۲/۴	۱۷/۵	۱۱/۳
دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۳/۳	۷/۶	۲/۳
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۲/۶	—	۳/۲
تهیه مواد غذایی	۷/۷	۰/۴	۹/۴
سایر صنایع	۶/۱	۱/۳	۷/۲
کل صنایع خانوار	۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان خراسان به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۶۱/۹	۴۳/۶	۶۰/۵	قالی و قالینچه
۷/۳	۱/۳	۶/۸	لگیم، زیلو، نمد، جاجیم
۷/۳	۲/۲	۶/۸	پارچه بافی یا زربافی
۰/۷	۲/۱	۰/۸	پنبه پاک کنی
۱۴/۴	۳۶/۱	۶/۲	ریسندگی و یا تابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخ
۴/۲	۹/۴	۴/۶	دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۰/۲	۰/۴	۰/۲	آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۲/۸	۱/۷	۲/۷	تهیه مواد غذائی
۱/۲	۳/۲	۱/۴	سایر صنایع
۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان اصفهان به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۶۳/۳	۵۳/۳	۵۹/۹	قالی و قالیچه
۳/۵	۰/۷	۲/۶	گیم، زیلو، نمد، جاجیم
۵/۹	۶/۱	۶/—	پارچه بافی یا زربافی
۰/۳	۰/۴	۰/۳	پنبه پاک کنی
۱۱/۶	۱۸/۴	۱۳/۹	ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۹/—	۱۷/۸	۱۲/—	دوختن و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۰/۲	۰/۱	۰/۲	آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۴/۸	۱/۴	۳/۶	تهیه مواد غذائی
۱/۴	۱/۸	۱/۵	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان سیستان و بلوچستان به تفکیک مناطق شهری
و روستائی (سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۱۸/۳	۹/۴	۱۸/۲	قالی و قالیچه
۲۱/۶	۲/۴	۲۱/۲	گلیم، زبلو، نمده، جاجیم
۰/۴	۴/۷	۰/۵	پارچه بافی، یازربافی
۰/۶	—	۰/۶	پنبه پاک کنی
۲/۹	۱/۲	۲/۹	ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۱۰/۶	۷۱/۷	۱۱/۹	دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۶/۴	—	۶/۲	آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۲۴/۸	۴/۷	۲۴/۳	تهیه مواد غذایی
۱۴/۴	۵/۹	۱۴/۲	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در استان کردستان به تفکیک مناطق شهری و روستائی
(سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۲/۸	۷۶/۲	۵۵/۵	قالی و قالیچه
۹/۵	۵/۲	۹/۲	گلیم، زبلو، نمد، جاجیم
۰/۱	۰/۲	۰/۱	پارچه بافی، یازربافی
۰/۱	۰/۲	۰/۱	پنبه پاک کنی
۲۴/۸	۱۱/۷	۲۳/۸	ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۲/۲	۴/۷	۲/۴	دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۰/۱	—	۰/۱	آسیا کردن غلات و حبوبات و رنج پاک کنی
۶/۶	۰/۳	۶/۱	تهیه مواد غذایی
۲/۸	۱/۵	۲/۷	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل همدان به تفکیک مناطق شهری و روستائی

(سرشماره ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۸۴/۸	۷۷/۴	۸۴/۴	قالی و قالیچه
۱/۶	۰/۷	۱/۶	گلیم، زبلو، نمده، جاجیم
۰/۱	۰/۷	۰/۱	پارچه بافی یا زربافی
۰/۲	۰/۳	۰/۲	پنبه پاک کنی
۵/۷	۷/۵	۵/۸	ریسندگی و یا تابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۱/۱	۷/۷	۱/۴	دوختن و بافندگی پوشاک و نظائر آن
۰/۳	—	۰/۳	آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۵/۹	۲/۳	۵/۷	تهیه مواد غذائی
۰/۳	۳/۴	۰/۵	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل لرستان به تفکیک شهری و روستائی

(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
قالی و قالیچه	۵۰/۹	۹/۸	۵۲/-
گلیم، زیلو، نمد، جاجیم	۹/۲	۳/-	۱۰/۱
پارچه بافی یا زربافی	۰/۱	۰/۶	-
پنبه پاک کنی	۱/۳	۰/۲	۱/۵
ریسندگی و یاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخ	۹/۸	۲۴/۳	۷/۶
دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۱۰/۲	۵۳/۸	۳/۷
آسیاکردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۰/۷	۰/۲	۰/۸
تهیه مواد غذایی	۱۶/۴	۵/۶	۱۸/۱
سایر صنایع	۱/۴	۲/۵	۱/۲
کل صنایع خانوار	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل بنادر و جزایر بحر عمان به تفکیک

مناطق شهری و روستائی (سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
قالی و قالیچه	۲/-	۲/۳	۲/-
گلیم، زیلو، نمد، جاجیم	۲/۵	۰/۸	۲/۷
پارچه بافی یا زربافی	۱/۵	۲/۳	۱/۴
پنبه پاک کنی	۰/۲	—	۰/۲
ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی	۶/۹	۰/۸	۷/۴
دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۱۲/۵	۱۸/۶	۱۲/-
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۱۸/۸	۳۱/-	۱۷/۷
تهیه مواد غذایی	۱۱/۴	۳۸/۸	۹/۳
سایر صنایع	۴۴/۲	۵/۴	۴۷/۳
کل صنایع خانوار	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل چهارمداال بختیاری به تفکیک مناطق

شهری و روستائی (سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی	مناطق شهری	کل استان	نوع صنایع خانوار
۸۳/۱	۸۸/۶	۸۵/۴	قالی و قالیچه
۱/۵	۰/۲	۱/—	گنیم، زیلو، نمد، جاجیم
—	۰/۱	—	پارچه بافی یا زیربافی
—	—	—	پنبه پاک کنی
۶/۹	۳/۹	۵/۶	ریسندگی و پاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۱/۲	۶/۲	۳/۳	دوختندگی و بافتندگی پوشاک و گیوه و نثاران
۱/۹	—	۱/۱	آسیاکردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۴/۹	۰/۶	۳/۱	تهیه مواد غذائی
۰/۵	۰/۴	۰/۵	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس به تفکیک

مناطق شهری و روستائی (سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
قالی و قالیچه	۱۳/۹	۳/۵	۱۵/-
گلیم، زبلو، نمده، جاجیم	۶/۴	۲/۶	۶/۸
پارچه بافی، یازد بافی	۰/۵	۱/۷	۰/۴
پنبه پاک کنی	۰/۱	—	۰/۱
ریسندگی و یاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی رخی	۹/۲	۲/۶	۹/۹
دوختندگی و بافتندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن	۸/۴	۶۶/۲	۲/۲
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۲/۲	—	۲/۴
تهیه مواد غذایی	۴۲/۹	۱۹/۱	۴۵/۵
سایر صنایع	۱۶/۴	۴/۳	۱۷/۷
کل صنایع خانوار	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل سمنان به تفکیک مناطق شهری

روستائی (سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۸/۸	۳۲/۱	۱۵/۹	قالی و قالیچه
۱۴/۹	۲/۷	۱۱/۱	گلیم، زبلو، نمد، جاجیم
۱۰/۱	۴/—	۸/۲	پارچه بافی یازربافی
۰/۵	۱/۱	۰/۷	پنبه پاک کنی
۴۱/۲	۳۱/۷	۳۸/۴	ریسندگی و یاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۷/—	۲۲/—	۱۱/۶	دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۳/۱	۰/۱	۲/۴	آسیاکردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۱۲/۶	۵/۱	۱۰/۳	تهیه مواد غذایی
۱/۸	۰/۴	۱/۴	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل که کیلویه و بیراجمد به تفکیک مناطق

شهری و روستائی (سرشماری ۱۳۴۵)

مناطق روستائی %	مناطق شهری %	کل استان %	نوع صنایع خانوار
۱۲/۶	۶۷/۳	۱۳/۴	قالی و قالیچه
۱/۶	۲۷/۱	۱/۹	گلیم، زبلو، نمده، جاجیم
—	—	—	پارچه بافی یا زربافی
۰/۱	۱/۹	۰/۱	پنبه پاک کنی
۱۳/۹	۰/۹	۱۳/۷	ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی
۰/۴	۲/۸	۰/۴	دوزندگی و بافندگی پوشاک و گیوه و نظائر آن
۰/۶	—	۰/۶	آسیاکردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی
۶۷/۹	—	۶۷/—	تهیه مواد غذایی
۲/۹	—	۲/۹	سایر صنایع
۱۰۰/—	۱۰۰/—	۱۰۰/—	کل صنایع خانوار

اهمیت نسبی صنایع خانوار در فرمانداری کل ایلام به تفکیک مناطق شهری و روستایی
(سرشماری ۱۳۴۵)

نوع صنایع ————— خانوار	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستایی %
قالی و قالیچه	۱۳/۳	۷۶/-	۷/۳
گیم، زبلو، نمد، جاجیم	۵/۷	۱۱/۲	۵/۱
پارچه بافی یا زربافی	۰/۳	—	۰/۳
پنبه پاک کنی	—	—	—
ریسندگی و بافندگی الیاف پشمی و ابریشمی و نخی	۳۷/۸	—	۴۱/۴
دوزندگی و بافندگی پوشاک و کلاه و نظائر آن	۱۱/۹	۱۱/۲	۱۲/-
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۰/۴	—	۰/۵
تهیه مواد غذایی	۲۷/۴	۱/۶	۲۹/۹
سایر صنایع	۳/۲	—	۳/۵
کل صنایع خانوار	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-

برطبق جدول زیر که از جدولهای پیش استخراج شده در سرشماری سال ۱۳۴۵ ارزشته های گوناگون صنایع خانگی و صنعت قالی وقالیچه در استان و فرمانداری کل نسبت به سایر صنایع خانگی در همان استان ها و فرمانداری های کل مقام اول را داشته است :

اهمیت نسبی صنعت قالی وقالیچه نسبت به کل صنایع خانگی

استان و فرمانداری کل	کل استان %	مناطق شهری %	مناطق روستائی %
فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری	۸۵/۴	۸۸/۶	۸۳/۱
فرمانداری کل همدان	۸۴/۴	۷۷/۴	۸۴/۸
استان مرکزی	۸۰/۹	۷۶/۳	۸۲/۳
استان کرمان	۶۱/۴	۷۱/۱	۵۹/۱
استان خراسان	۶۰/۵	۴۳/۶	۶۱/۹
استان اصفهان	۵۹/۹	۵۳/۳	۶۳/۳
استان کردستان	۵۵/۵	۷۶/۲	۵۳/۸
استان فارس	۵۴/۹	۴۷/۵	۵۵/۹
فرمانداری کل لرستان	۵۰/۹	۹/۸	۵۷/—
استان آذربایجان شرقی	۴۸/۵	۴۳/۶	۵۰/۳
استان مازندران	۴۱/۵	۴۸/۸	۳۸/۳
استان آذربایجان غربی	۲۸/۷	۲۸/۷	۲۸/۶
استان گیلان	۲۵/۹	۱۷/۹	۲۶/۳

چنانکه دیده می شود فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری با ۸۵/۴ درصد بیشترین نسبت و استان گیلان با ۲۵/۹ درصد کل صنایع خانگی آن استان کمترین نسبت را در صنعت قالی و قالیچه میان استانهای که این صنعت مقام اول را حائز است دارند . از سایر استانها و فرمانداریهای کل در استان سیستان و بلوچستان ۱۸/۲ درصد و در فرمانداری کل بنادر و جزایر بحر عمان ۲ درصد کل صنایع خانگی متعلق به صنعت قالی و قالیچه بوده است . بعد از صنعت قالی و قالیچه دومین مقام متعلق به صنایع مواد غذایی است که مطابق جدول زیر دره استان و فرمانداری کل نسبت به سایر صنایع در همان استان ها و فرمانداریهای کل رتبه اول را داشته است .

اهمیت نسبی صنعت خانگی تهیه و تولید مواد غذایی نسبت
به کل صنایع خانگی

استان و فرمانداری کل	کل استان %	مناطق شهری %	منطق روستائی %
فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد	۶۷	—	۶۷/۹
استان کرمانشاه	۵۱/۱	۷۵/۷	۴۰/۴
استان خوزستان	۴۹/۹	۳۴/۷	۵۴/۸
فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس	۴۲/۹	۱۹/۱	۴۵/۵
استان سیستان و بلوچستان	۲۴/۳	۴/۷	۲۴/۸

چنانکه ملاحظه می شود فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد با ۶۷ درصد بیشترین نسبت و استان سیستان و بلوچستان با ۲۴/۳ درصد کل صنایع خانگی آن استان کمترین نسبت را در صنعت تهیه و تولید مواد غذایی میان استان هایی که این صنعت در آنها مقام اول را حائز است دارند . در مورد سایر استان ها و فرمانداریهای کل در فرمانداری کل ایلام ۲۷/۴ درصد و در استان خراسان ۲/۷ درصد کل صنایع خانگی متعلق به صنعت تهیه و تولید مواد غذایی بوده است .

بعد از صنعت خانگی تهیه مواد غذایی سومین مقام متعلق به صنعت ریسندگی و تابیدن الیاف پشمی وابریشمی ونخی است که در ۲ فرمانداری کل نسبت به سایر صنایع خانگی بیشترین نسبت درصد را حائز بوده است.

اهمیت نسبی صنعت خانگی ریسندگی و تابیدن نخ
نسبت به کل صنایع خانگی

فرمانداری کل	کل فرمانداری	مناطق شهری	مناطق روستائی
	%	%	%
فرمانداری کل سمنان	۲۸/۴	۳۱/۷	۴۱/۲
	۳۷/۸	—	۴۱/۴

می بینیم که در صنعت خانگی ریسندگی و تابیدن نخ فرمانداری کل سمنان با ۳۸/۴ درصد مقام اول و فرمانداری کل ایلام با ۳۷/۸ درصد کل صنایع خانگی آن فرمانداری کل مقام دوم را داشته است. از سایر استانها و فرمانداریهای کل در استان کردستان ۲۳/۸ درصد و در استان سیستان و بلوچستان ۲/۹ درصد کل صنایع خانگی مربوط به صنعت ریسندگی یا تابیدن الیاف پشمی وابریشمی ونخی بوده است. بعد از صنعت خانگی ریسندگی و تابیدن نخ سایر صنایع خانگی به ترتیب زیر مقام های چهارم تا هشتم را در بین استانها و فرمانداری های کل دارا بوده اند.

صنعت خانگی آسیا کردن غلات وحبوبات وبرنج پاك كنى	مقام چهارم
صنعت خانگی بافتن گليم وزيلوونمد وجاجيم	مقام پنجم
صنعت خانگی دوزندگی و بافندگی پوشاك وگيوه ونظائر آن	مقام ششم
صنعت خانگی پارچه بافی یا زربافی	مقام هفتم
صنعت خانگی پنبه پاك كنى	مقام هشتم

توزیع درصد خانوارهای معمولی بر حسب عده صنایع خانوار

جدول زیر نمودار توزیع درصد خانوارهای معمولی بر حسب عده صنایع خانوار به تفکیک استانها و فرمانداری های کل در سرشماری ۱۳۴۵ است.

بقیه توزیع درصد خانوارهای معمولی بر حسب تعداد صنایع خانوار بزرگ استانبول و فرمانداریهای کل (سرشماری ۱۳۴۵)

استانبول و فرمانداریهای کل	کل خانوارها	خانوارهای بدون صنایع خانگی	خانوارهای دارای صنعت خانگی	خانوارهای دارای بیشترین صنایع خانگی
استان خراسان	کل	۹۱/۲	۸/۴	۰/۴
	شهرنشین	۹۲/۳	۲/۷	-
	روستانشین	۸۸/۹	۱۰/۶	۰/۵
استان اصفهان	کل	۸۴/۸	۱۴/۷	۰/۵
	شهرنشین	۸۹/۶	۱۰/۲	۰/۲
	روستانشین	۸۰/-	۱۹/۳	۰/۷
استان سیستان و بلوچستان	کل	۹۶/۱	۳/۸	۰/۱
	شهرنشین	۹۹/۵	۰/۵	-
	روستانشین	۹۵/۵	۴/۳	۰/۲
استان کردستان	کل	۹۰/۲	۸/۲	۱/۱
	شهرنشین	۹۵/۱	۴/۸	۰/۱
	روستانشین	۸۹/۸	۸/۸	۱/۴
فرمانداری کل همدان	کل	۸۴/۲	۱۵/۵	۰/۳
	شهرنشین	۹۶/۸	۳/۱	۰/۱
	روستانشین	۷۹/۸	۱۹/۸	۰/۴
فرمانداری کل لرستان	کل	۹۶/۴	۳/۵	۰/۱
	شهرنشین	۹۸/۱	۱/۹	-
	روستانشین	۹۵/۸	۴/۱	۰/۱
فرمانداری کل بنادر و جزایر بحر عمان	کل	۹۸/۳	۱/۳	۰/۴
	شهرنشین	۹۹/۲	۰/۴	۰/۴
	روستانشین	۹۸/۱	۱/۴	۰/۵
فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری	کل	۷۸/۳	۲۱/۳	۰/۴
	شهرنشین	۶۸/۳	۳/۴	۰/۳
	روستانشین	۸۲/۴	۱۲/۱	۰/۵
فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس	کل	۹۷/۷	۲/۲	۰/۱
	شهرنشین	۹۸/۹	۱/۱	-
	روستانشین	۹۷/۴	۲/۵	۰/۱
فرمانداری کل سمنان	کل	۹۶/۹	۲/۹	۰/۲
	شهرنشین	۹۷/۴	۲/۶	-
	روستانشین	۹۶/۶	۳/۱	۰/۳
فرمانداری کل بویراحمد و کهگیلویه	کل	۷۷/۷	۲۰/۱	۲/۲
	شهرنشین	۹۶/۲	۳/۸	-
	روستانشین	۷۵/۸	۲۱/۸	۲/۴
فرمانداری کل ایلام	کل	۹۵/۲	۴/۲	۰/۶
	شهرنشین	۹۶/۴	۳/۵	۰/۱
	روستانشین	۹۵/-	۴/۳	۰/۷

مطابق جدول بالا :

- ۱- استان مرکزی با داشتن ۲۷ درصد تولید قالی و قالیچه در این رشته از - صنایع خانگی در کل کشور مقام اول را دارد ، و استان های آذربایجان غربی و کرمانشاه و فرمانداری کل لرستان با یک درصد کل کشور مقام نهم و استان های خوزستان و سیستان و بلوچستان و آذربایجان غربی و - فرمانداری کل سمنان و کهگیلویه و ایلام بدون داشتن فعالیت قابل توجهی مقام آخر را داشته اند .
- ۲- استان آذربایجان شرقی با داشتن ۱۹ درصد از مجموع تولید گلیم و زیلو و نمد و جاجیم در این رشته از صنایع خانوار در کل کشور مقام اول ، و استان خوزستان و فرمانداری های کل سمنان و کهگیلویه و ایلام در کل کشور مقام نهم و فرمانداریهای کل بنادر و جزایر بحر عمان و چهارمحال بختیاری و بنادر و جزایر خلیج فارس و ایلام بدون داشتن فعالیت در این رشته از صنایع خانگی در مرتبه آخر قرار داشته اند .
- ۳- استانهای خراسان و اصفهان هر یک با ۴۱ درصد تولید کل پارچه بافی و زربافی در این رشته از صنایع خانوار در کل کشور مقام اول و استان فارس و کرمان و فرمانداری کل سمنان با یک درصد کل تولیدات این رشته از صنایع خانگی در کل کشور صاحب مقام پنجم ، و استانهای کرمانشاه و خوزستان و سیستان و بلوچستان و کردستان و فرمانداری های کل همدان و لرستان و جزایر بحر عمان و چهارمحال بختیاری و بنادر و جزایر خلیج فارس و کهگیلویه و ایلام در این رشته از صنایع خانگی ظاهراً فعالیت نداشته اند .
- ۴- استان مازندران با داشتن ۳۶ درصد از کل صنعت پنبه پاک کنی در کل کشور مقام اول ، و استان های گیلان و خراسان و سیستان و بلوچستان با یک درصد مقام نهم را دارا بوده و استانهای آذربایجان غربی و کرمانشاه و کردستان و فرمانداری های کل بنادر و جزایر بحر عمان و چهارمحال بختیاری و بنادر و جزایر خلیج فارس و سمنان و کهگیلویه و بویراحمد و ایلام در این رشته فعالیت قابل توجهی نداشته اند .
- ۵- استان آذربایجان شرقی با داشتن ۱۸ درصد از کل صنایع وریسندگی و پاتابیدن الیاف پشمی و ابریشمی و نخی در این رشته از صنایع خانوار در کل کشور مقام اول را داشته و استان آذربایجان غربی و فرمانداری کل لرستان و -

چهارمحال بختیاری و سمنان و ایلام بایک درصد مقام نهم را دارا بوده و استان سیستان و بلوچستان و فرمانداری های کل بنادر و جزایر بحرمان و بنادر و جزایر خلیج فارس در این رشته از صنایع خانگی فعالیت مهمی نداشته اند .

۶- استان اصفهان با ۲۳ درصد از صنعت دوزندگی و بافندگی و پوشاک و گیوه و نظائر آن در کل کشور مقام اول و استان های آذربایجان غربی و کردستان و فرمانداری های کل همدان و بنادر و جزایر بحرمان و سمنان و ایلام با یک درصد مقام نهم را داشته و بنادر و جزایر خلیج فارس و کهکیلویه و بویراحمد در این قسمت از صنایع خانگی فعالیت قابل توجهی نداشته اند .

۷- استان گیلان با داشتن ۶۵ درصد از کل صنعت خانگی آسیاکردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی در کل کشور مقام اول و استان های مازندران و آذربایجان شرقی و خراسان و اصفهان و فرمانداری کل همدان و چهارمحال بختیاری با یک درصد مقام ششم را داشته و استان های آذربایجان غربی و کرمانشاهان و کردستان و فرمانداری کل لرستان و بنادر و جزایر خلیج فارس و سمنان و کهکیلویه و بویراحمد و ایلام در این رشته از صنایع خانگی فعالیت قابل ذکری نداشته اند .

۸- فرمانداری کل کهکیلویه و بویراحمد با ۱۵ درصد از کل صنایع مواد غذایی در کل کشور مقام اول را داشته و فرمانداری های کل بنادر و جزایر بحرمان و چهارمحال بختیاری و بنادر و جزایر خلیج فارس و ایلام هر یک بایک درصد مقام یازدهم را داشته اند و فرمانداری کل سمنان در این رشته از صنایع خانگی فعالیت چندانی نداشته است .

باتوجه به اینکه خانوارهای شهری و روستائی هر یک از استانها و فرمانداری های کل در یک یا چند رشته از صنایع خانگی مهارت دارند و با توجه به شیوه زندگی در مناطق روستائی و اینکه در بعضی از نقاط کشور مردم احتیاجات اولیه خود را بیشتر در خانواده و با وسایل ابتدائی فراهم می کنند این نحوه توزیع جغرافیائی

سنايع خانوار دراستانها و فرمانداريهاي كل امري طبيعي به نظر مي رسد .
 ميزان شهرنشيني خانوارهاي معمولي برحسب سنايع خانگي

جدول زير نماينده نسبت درصد شهرنشيني خانوارهاي معمولي
 دراستانها و فرمانداريهاي كل برحسب سنايع خانگي در سرشماري
 ۱۳۴۵ است .

میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی برحسب صنایع خانگی سرشماری ۱۳۴۵

منطقه	جمع خانوارها	بدون صنایع خانگی	يك صنعت خانگی	۲ و یا بیشتر صنایع خانگی
کل کشور	۳۹	۴۱	۲۱	۱۰
استان مرکزی	۷۰	۷۴	۲۶	۲۳
استان گیلان	۲۳	۲۵	۶	۲
استان مازندران	۲۴	۲۵	۱۳	۴
استان آذربایجان شرقی	۳۰	۳۰	۲۷	۱۵
استان آذربایجان غربی	۲۸	۲۸	۹	۲
استان کرمانشاهان	۳۶	۳۶	۴۳	۴
استان خوزستان	۵۴	۵۵	۲۴	۱۷
استان خراسان	۲۸	۲۹	۹	۴
استان اصفهان	۵۱	۵۴	۳۵	۲۵
استان کرمان	۲۴	۲۵	۱۹	۱۲
استان فارس	۳۹	۴۲	۲۲	۵
استان کردستان	۱۷	۱۸	۱۰	۱
استان بلوچستان و سیستان	۱۴	۱۵	۲	۴
فرمانداریک لرستان	۲۵	۲۵	۱۳	۱۲
فرمانداریک همدان	۲۶	۳۰	۵	۵
فرمانداریک سمنان	۳۹	۳۹	۳۴	۴
فرمانداریک چهارمحال و بختیاری	۲۹	۲۵	۴۳	۱۷
فرمانداریک ایلام	۱۳	۱۳	۱۱	۱
فرمانداریک بویراحمد	۹	۱۱	۲	—
فرمانداریک بنادر و جزایر بحر عمان	۱۴	۱۴	۴	۱۲
فرمانداریک بنادر و جزایر خلیج فارس	۲۱	۲۱	۱۰	۵

مطابق جدول فوق ۳۹ درصد کل خانوارهای معمولی ایران در شهرها سکونت دارند و ۶۱ درصد بقیه ساکن روستاها هستند. و نیز ۴۱ درصد کل خانوارهای معمولی ایران که در صنایع خانگی فعالیت نداشته اند شهرنشین و ۵۹ درصد بقیه خانوارهای روستائی بوده اند. براساس همین جدول خانوارهای شهری که حداقل در یک صنعت خانگی بوده و آن عده از خانوارهای شهری که لااقل در دو صنعت اشتغال داشته اند. ۱ درصد کل خانوارهای کشور بوده اند.

چنانکه ملاحظه می شود در سرشماری سال ۱۳۴۵ خانوارهایی که در یک یا چند رشته از صنایع خانگی فعالیت داشته اند بیشتر روستائی بوده اند تا شهری. به طور کلی این نتیجه گرفته می شود که تعداد صنایع خانگی با میزان شهرنشینی در تمام استانها و فرمانداریهای کل نسبت معکوس داشته است.

میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی در استان مرکزی ۷۰ درصد کل خانوارهای استان بوده است و این استان در بین استانها و فرمانداریهای کل مقام اول و فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد، با ۹ درصد میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی، مقام آخر را داشته است. استان خوزستان نیز با ۵ درصد میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی در مقام دوم، و استان اصفهان مقام سوم، و استان فارس و فرمانداری کل سمنان مقام چهارم و استان کرمانشاهان مقام پنجم و استان آذربایجان شرقی با ۳۰ درصد میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی مقام ششم را داشته است. فرمانداری کل چهارمحال بختیاری و استانهای خراسان و آذربایجان غربی و فرمانداری کل همدان و لرستان بین ۲۵ تا ۲۹ درصد به ترتیب مقامهای هفتم و هشتم و نهم و دهم، و استانهای مازندران و کرمان و گیلان و فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس بین ۲۱ تا ۲۴ درصد به ترتیب مقامهای یازدهم و دوازدهم و سیزدهم و استان کردستان و بلوچستان و سیستان و فرمانداری کل بنادر و جزایر بحرمان و ایلام بین ۱۳ تا ۱۷ درصد به ترتیب مقامهای چهاردهم و پانزدهم و

شاهزدهم را در میزان خانوارهای شهرنشین حائز بوده اند . در این میان تنها استان مرکزی و استان خوزستان و اصفهان بوده اند که میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی آنها از پنجاه درصد متجاوز بوده است در بقیه استانها و فرمانداریهای کل نسبت درصد خانوارهای معمولی ساکن در روستا بر میزان — خانوارهای معمولی شهرنشین فزونی داشته است . مطابق همین جدول نسبت خانوارهای شهرنشین که در صنایع خانگی فعالیت نداشته اند در استانها و فرمانداریهای کل متغییر بوده است . بزرگترین رقم ، ۷۴ درصد ، به استان مرکزی و کوچکترین رقم ، ۱۱ درصد ، به فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد — تعلق دارد . تنها استانهای مرکزی و خوزستان و اصفهان نسبت درصد خانوارهای معمولی آنها که بدون صنایع خانگی بوده اند از پنجاه درصد متجاوز است و در بقیه استانها و فرمانداریهای کل این نسبت بین ۱۱ تا ۴۲ درصد در تغییر بوده است ۲۱ درصد کل خانوارهای معمولی که در یک رشته از صنایع خانگی فعالیت داشته اند شهرنشین و بقیه روستائی بوده اند . میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی که در یک صنعت خانگی اشتغال داشته اند . در استانها و فرمانداریهای کل دارای نوسان است . بزرگترین نسبت خانوارهای معمولی شاغل در یک صنعت خانگی شهرنشین (متعلق به استان کرمانشاهان و فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری) و به میزان ۴۳ درصد است . مقام دوم با ۳۵ درصد متعلق به استان اصفهان و مقام سوم با ۳۴ درصد متعلق به فرمانداری کل سمنان است . در بقیه استانها و فرمانداریهای کل بین ۲ درصد (متعلق به استان بلوچستان و سیستان و فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد) تا ۲۷ درصد (متعلق به استان آذربایجان شرقی) نسبت شهرنشینی خانوارهای معمولی شاغل در یک صنعت خانگی نوسان دارد . براساس همین جدول در کل کشور ۱۰ درصد کل — خانوارهای معمولی که اقلاً در دو صنعت خانگی فعالیت داشته اند شهرنشین

و بقیه روستائی بوده اند. میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی که در دویا چند صنعت از صنایع خانگی فعالیت داشته اند نیز در استانها و فرمانداری های کل متغییر بوده است. استان اصفهان با ۲۵ درصد مقام اول و استان مرکزی با ۲۳ درصد مقام دوم و استان کردستان و فرمانداری کل ایلام با یک درصد مقام آخر را دارند و بقیه استانها و فرمانداریهای کل این نسبت بین ۲ درصد (استان گیلان و آذربایجان غربی) تا ۱۷ درصد (در استان خوزستان و فرمانداری کل چهارمحال بختیاری) متغییر بوده است. حاصل آنکه در تمام موارد نسبت خانوارهای معمولی شهرنشین که در یک یا چند رشته از صنایع خانگی فعالیت داشته اند نسبت به خانوارهای مشابه روستائی کمتر بوده و — اکثریت خانوارهای شاغل در صنایع خانگی روستائی بوده اند. با توجه به این واقعیت که روستاهای ایران در حفظ آداب و رسوم و هنر ایرانی از قدیمترین زمانهای تاریخ همواره نقش اساسی را داشته اند، بخوبی میتوان پذیرفت که هنوز روستائیان اولویت و برتری خود را نسبت به شهرنشینان ایرانی در هنر و صنعت خانگی حفظ کرده اند. در حقیقت نقش اساسی صنایع خانگی روستائی در اقتصاد ایران دو جنبه دارد یکی جنبه خود مصرفی و دیگر حفظ رسوم و — عادات ایرانی. روستائی ایرانی به آنچه می بافد و می سازد و تولید می کند علاقه دارد. محصولات غذائی روستائی برای او بهترین و عالیترین نوع غذا است. روستائی ایرانی از اینکه خودش نیازمندیهای روزمره * زندگی ساده و بی تکلفش را برآورده می کند به خود می بالد.

وسعت و بعد خانوارهای شاغل در صنایع خانگی

۱- وسعت خانوار و تعداد صنایع خانوار در مناطق شهری و روستائی

جدول زیر نمودار توزیع وسعت خانوار و عدد صنایع خانوار در مناطق شهری و —

روپا بیشتر صنایع خانگی					يك صنعت خانگی					عده اعضاء خانوار		
مناطق روستائی		مناطق شهری		كل کشور	مناطق روستائی		مناطق شهری		كل کشور			
٪	عده خانوار	٪	عده خانوار		٪	عده خانوار	٪	عده خانوار				
۰/۹	۱۵۵	۱/۲	۲۲	۰/۹	۱۷۷	۲/۱	۶۴۸۴	۳/۶	۲۹۱۷	۲/۴	۹۴۰۱	خانوارهای دارای يك عضو
۶/۲	۱۰۸۱	۸/۷	۱۶۴	۶/۴	۱۲۴۵	۹/-	۲۷۷۹۴	۹/۸	۷۸۹۹	۹/۱	۳۵۶۹۳	خانوارهای دارای ۲ عضو
۱۰/۶	۱۸۶۸	۹/۹	۱۸۷	۱۰/۶	۲۰۵۵	۱۲/-	۴۰۳۱۹	۱۲/۲	۹۸۹۴	۱۲/۸	۵۰۲۱۳	خانوارهای دارای ۳ عضو
۱۴/۳	۲۵۱۸	۱۲/۳	۲۳۲	۱۴/۲	۲۷۵۰	۱۵/۷	۴۸۷۲۳	۱۴/۳	۱۱۶۳۷	۱۵/۵	۶۰۳۶۰	خانوارهای دارای ۴ عضو
۱۶/۳	۲۸۶۹	۱۵/۴	۲۹۲	۱۶/۲	۳۱۶۱	۱۶/۶	۵۱۴۶۲	۱۵/۶	۱۲۶۴۳	۱۶/۵	۶۴۱۰۵	خانوارهای دارای ۵ عضو
۱۶/۲	۲۸۴۱	۱۵/۷	۲۹۹	۱۶/۱	۳۱۴۰	۱۵/۴	۴۷۶۹۸	۱۵/۱	۱۲۲۳۱	۱۵/۳	۵۹۹۲۹	خانوارهای دارای ۶ عضو
۱۳/۵	۲۳۶۸	۱۴/۱	۲۶۷	۱۳/۶	۲۶۳۵	۱۲/۲	۳۷۷۰۵	۱۲/۵	۱۰۰۹۸	۱۲/۲	۴۷۸۰۳	خانوارهای دارای ۷ عضو
۹/۴	۱۶۴۱	۱۱/۳	۲۱۳	۹/۵	۱۸۵۴	۷/۷	۲۳۹۴۱	۸/۴	۶۷۷۹	۷/۹	۳۰۷۲۰	خانوارهای دارای ۸ عضو
۵/۷	۱۰۰۶	۵/۹	۱۱۲	۵/۸	۱۱۱۸	۴/۱	۱۲۷۳۲	۴/۶	۳۷۲۱	۴/۲	۱۶۴۵۳	خانوارهای دارای ۹ عضو
۶/۸	۱۱۹۳	۵/۵	۱۰۵	۶/۷	۱۲۹۸	۴/۲	۱۳۰۱۵	۳/۸	۳۰۷۸	۴/۱	۱۶۰۹۳	خانوارهای دارای ۱۰ عضو
۱۰۰	۱۷۵۴۰	۱۰۰	۱۸۹۳	۱۰۰	۱۹۴۳۳	۱۰۰	۳۰۹۸۷۳	۱۰۰	۸۰۸۹۷	۱۰۰	۳۹۰۷۷۰	جمع

روستائی برای خانوارهای شاغل در صنایع خانگی طبق سرشماری سال ۱۳۴۵ است. چنانچه دیده می شود در بین خانوارهایی که دارای يك صنعت خانگی بوده اند خانوار ۵ نفری با نسبت ۱۶/۵ درصد در کل کشور و ۱۵/۶ درصد در مناطق شهری و ۱۶/۶ درصد در مناطق روستائی بیشترین فراوانی را در میان خانوارهای شاغل در يك رشته از صنایع خانگی دارا بوده اند. ۳۹/۸ درصد خانوارهای کل کشور که در يك صنعت شاغل بوده اند کمتر از ۵ عضو و ۴۳/۷ درصد بیشتر از ۵ عضو داشته اند. این نسبت برای خانوارهای شهری که تنها در يك رشته از صنایع خانگی فعالیت داشته اند. ۴ درصد برای خانوارهایی که کمتر از ۵ عضو، و ۴۴/۴ درصد برای خانوارهای دارای بیشتر از ۵ عضو است و برای مناطق روستائی این نسبت ۳۹/۸ درصد برای خانوارهای کمتر از ۵ عضو و ۴۳/۶ درصد برای خانوارهای بیشتر از ۵ عضو بوده است.

مطابق همین جدول در بین خانوارهایی که دارای ۲ یا بیشتر صنایع خانگی بوده اند خانوارهای ۵ نفری با نسبت ۱۶/۲ درصد در کل کشور و با نسبت ۱۶/۳ درصد در مناطق روستائی و خانوار ۶ نفری با نسبت ۱۵/۷ درصد در مناطق شهری بیشترین فراوانی را دارا بوده اند. ۳۲/۱ درصد خانوارهای کل کشور که دارای ۲ یا بیشتر صنایع خانگی بوده اند کمتر از ۵ عضو و ۵۱/۷ درصد بیشتر از ۵ عضو داشته اند. این نسبت برای خانوارهای شهری ۳۲/۱ درصد برای خانوارهای کمتر از ۵ عضو و ۵۲/۵ درصد برای خانوارهای بیش از ۵ عضو بوده، و برای خانوارهای روستائی شاغل در لا اقل دو صنعت خانگی نسبت فوق به ترتیب ۳۲/۱ درصد و ۵۱/۶ درصد بوده است.

مقایسه درصدهای مربوط به خانوارهایی که فقط دارای يك رشته از صنایع خانگی بوده اند با درصدهای مربوط به خانوارهایی که در ۲ یا بیشتر از صنایع خانگی فعالیت داشته اند نشان می دهد که تنوع صنایع خانگی در بین

انواع منابع	مناطق	کل گله	استان مرکزی	استان گیلان	استان مازندران	استان آذربایجان شرقی	استان آذربایجان غربی	استان کرمانشاه	استان خوزستان	استان فارس	استان کردستان	استان مرکزی	استان تهران
جمع منابع خانسور قار و قالیچه گیم . زبلو . بند . جاجیم پارچه بافی بازیانی پنبه پاک کی رستند گی جانمیدان آلبانی پنبه واریشی وشی درزند گی جانمیدان گی پوشاک وگروه وشیان آساکور ریلات وشیات . بونج پاک کی شبهه موزر نذ اوسی سایر منابع	۱۰۰	۲۰	۱	۳	۹	۲	۲	۲	۲	۸	۱	۲	۲
	۱۰۰	۲۷	۳	۳	۷	۱	۱	۱	۱	۷	۱	۱	۱
	۱۰۰	۹	۵	۵	۱۰	۱۹	۵	۵	۱	۱۰	۱	۵	۵
	۱۰۰	۲	۱	۱	۵	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	۱۰۰	۱۱	۱	۱	۳۱	۴	۱	۱	۱	۱۰	۱	۱	۱
	۱۰۰	۹	۳	۳	۳	۱۸	۱	۳	۲	۷	۲	۳	۲
	۱۰۰	۱۴	۸	۸	۴	۳	۱	۲	۲	۲۰	۲	۲	۲
	۱۰۰	۷	۱۵	۱۵	۱	۱	۱	۱	۵	۵	۵	۵	۵
	۱۰۰	۸	۴	۴	۳	۱	۴	۱۳	۱۰	۷	۲	۱۳	۱۳
	۱۰۰	۸	۳۹	۳۹	۵	۱	۱	۱	۴	۲	۸	۱	۱
جمع منابع خانسور قار و قالیچه گیم . زبلو . بند . جاجیم پارچه بافی بازیانی پنبه پاک کی رستند گی جانمیدان آلبانی پنبه واریشی وشی درزند گی جانمیدان گی پوشاک وگروه وشیان آساکور ریلات وشیات . بونج پاک کی شبهه موزر نذ اوسی سایر منابع	۱۲	۱	۳	۷	۱	۱	۱	۳	۱	۱	۱	۳	۳
	۱۴	۱	۳	۳	۱۰	۱	۱	۴	۱	۱	۱	۴	۴
	۵	۳	۴	۴	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	۴۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	۲	۱	۱	۳	۳	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	۱۶	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	۲۳	۲	۱	۱	۱	۲	۱	۲	۱	۱	۱	۲	۱
	۱	۳	۱	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	۱	۳	۲	۴	۴	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	۵	۲	۲	۲	۱	۱	۴	۱	۱	۱	۱	۱	۱

خانوارهای پرجمعیت بین از خانوارهای کم جمعیت است و برحسب جدول مربوط به وسعت خانوار. خانوارهای شهری و روستائی که دارای ۲ صنعت یا بیشتر بوده اند ۵۲ درصد آنها دارای بیش از ۵ عضو هستند در صورتی که این نسبت در مورد خانوارهایی که فقط يك صنعت داشته اند بین ۴۳/۶ تا ۴۴/۴ درصد بوده است. حاصل آنکه هرچه وسعت خانوار بیشتر باشد امکان تعدد صنایع خانگی در آن خانوار بیشتر است خواه وسعت ابعاد خانوار نتیجه یکجا و باهم زندگی کردن اقوام نزدیک باشد (مانند پدر و مادر و فرزندان متاهل که تشکیل خانواده گسترده می دهند) و یا نتیجه عده زیاد فرزندان خانواده. به هر حال آنچه معلوم است اینکه در مناطق روستائی همه افراد خانواده از کوچک و بزرگ، زن و مرد، در تولیدات خانوادگی شرکت دارند.

۲- میانگین وسعت خانوار

جدول زیر نمودار میانگین وسعت خانوار وعده صنایع خانوار در کل کشور و مناطق شهری و روستائی طبق سرشماری سال ۱۳۴۵ است.

منطقه	بدون صنعت	يك صنعت	۲ صنعت و بیشتر
کل کشور	۴/۹	۵/۳	۵/۸
مناطق شهری	۴/۹	۵/۳	۵/۸
مناطق روستائی	۵/-	۵/۳	۵/۸

مطابق این جدول میانگین وسعت خانوارهایی که بدون صنعت خانگی بوده اند چه در کل کشور و چه در مناطق شهری و روستائی نسبت به خانوارهایی که دارای يك یا چند صنعت خانگی بوده اند کمتر است. به طوری کلی مقایسه میانگین هانشان می

دهد که هرچه عده صنایع خانگی در خانوار بیشتر باشد وسعت خانوار نیز بیشتر است .

۳- میانگین وسعت خانوار در ۵ ریک از صنایع خانگی به تفکیک شهر و روستا

جدول زیر میانگین وسعت خانوارهایی را که در انواع صنایع خانگی -

فعالیت داشته اند در مناطق شهری و روستائی براساس سرشماری ۱۳۴۵

نشان می دهد .

نوع صنایع خانوار	مناطق شهری	مناطق روستائی
جمع صنایع خانوار	۵/۳	۵/۴
قالی و قالیچه	۵/۵	۵/۱
گلیم، زبلو، نمد، جاجیم	۵/۲	۵/۷
پارچه بافی یا زربافی	۴/۹	۴/۵
پنبه پاک کنی	۴/۴	۵/۳
ریسندگی و بافیدن الیاف پشمی . ابریشمی	۴/۵	۴/۸
دوزندگی و بافندگی پوشاک و نظائر آن	۵/۴	۵/۱
آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی	۴/۹	۵/۷
تهیه مواد غذائی	۵/۴	۵/۲
سایر صنایع	۵/۲	۵/۴

چنانکه می بینیم میانگین وسعت خانوارهای شهری که در صنایع خانگی

گوناگون فعالیت داشته اند بین ۴/۴ تا ۵/۵ نفر در نوسان بوده است .

در این میان بزرگترین رقم میانگین ها متعلق به شاغلان صنعت قالی و قالیچه

و کوچکترین رقم متعلق به خانوارهایی است که در صنعت پنبه پاک کنی فعالیت

داشته اند .

همچنین مطابق همین جدول میانگین وسعت آن عده از خانوارهای روستائی که در صنایع خانگی فعالیت داشته اند بین ۴/۵ تا ۵/۷ نفر متغیر بوده است. در روستاها بزرگترین رقم میانگین ها (۵/۷) متعلق به شاغلان در صنعت گیم و زیلو و نمد و جاجیم باقی و آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاك كنى است و كوچكترین رقم میانگین وسعت خانوار (۴/۵) متعلق به آن عده از خانوارهایی است که در صنعت پارچه بافی یا زری بافی فعالیت داشته اند.

از مقایسه میانگین های وسعت خانوار در مناطق شهری و مناطق روستائی در هر يك از شعب صنایع خانگی، این نتیجه حاصل می شود که میانگین وسعت خانوارهای روستائی که در صنایع خانگی فعالیت داشته اند در مجموع بیش از میانگین وسعت خانوارهای شهری است، و چون در روستاها کارگرانی که در ازای مزد در صنایع خانگی فعالیت داشته باشند بسیار کم اند شاید بتوان گفت که افزونی وسعت خانوار در خانوارهای روستائی شاغل در يك یا چند رشته از صنایع خانگی زیاد^{تا حد}ی باز یاد بودن عده فرزندان خانواده همراه است. میزان شهری بودن انواع صنایع خانگی در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵

بر اساس سرشماری های سال ۱۳۳۵ و سال ۱۳۴۵ نسبت در هزار استقرار انواع صنایع خانگی در شهر به شرح جدول زیر بوده است.

شرح صنایع خانگی	میزان شهری بودن ۰/۰۰ ۱۳۳۵	میزان شهری بودن ۰/۰۰ ۱۳۴۵
تهیه و تولید قالی، گلیم، زیلو، جاجیم و غیره	۲۲۰	۱۸۰
پارچه بافی و ریسیدن و عمل آوردن نخ	۲۶۰	۲۶۶
پنبه و برنج پاک کنی و آسیا کردن غلات	۱۶۰	۴۷
تهیه و تولید منسوجات و کفش	۵۶۰	۴۵۰
تهیه و تولید مواد غذایی	۷۰	۱۱۱
روغن کنی نباتی (فیرخوراکی)	۴۴۰	—
تهیه و تولید صابون و شمع	۳۷۰	—
سایر صنایع خانگی	۲۸۰	۱۱۷
جمع صنایع خانگی	۲۵۰	۱۹۷

(در این جدول رقمی از انواع صنایع خانگی متعلق به سال ۱۳۴۵ با یکدیگر ادغام

شده است)

مطابق این جدول میزان در هزار شهری بودن انواع صنایع خانگی در هر دوسرشماری متغیر بوده است . میزان استقرار در شهر (شهری بودن) بعضی از رشته های صنایع خانگی در سرشماری سال ۱۳۴۵ به طور محسوسی پائین آمده و بعضی دیگر به نسبت سال ۱۳۳۵ — فزونی داشته است . چنانکه در جدول فوق ملاحظه می شود در سال ۱۳۴۵ استقرار صنعت قالی و سایر کف پوشها مانند گلیم و جاجیم و مشابه در شهرها به نسبت قابل ملاحظه ای نسبت به سال ۱۳۳۵ کم شده و در عوین در خانوارهای روستائی رونق بیشتری یافته است . در مورد تهیه و تولید منسوجات دست باف پشمی و گیوه و نظائر آن نیز میزان شهری بودن در سال ۱۳۴۵ به نسبت سال ۱۳۳۵ سیر نزولی داشته است و میان انواع صنایع خانگی میزان در هزار

شهری بودن صنایع پنبه و برنج پاك كنى و آسپا کردن غلات در سال ۱۳۴۵ نسبت به سال ۱۳۳۵ دارای تنزلی سریع تر بوده است یعنی در فاصله ده سال صنایع خانگی پنبه و برنج پاك كنى و آسپا کردن غلات در شهرها جای خود را به صنایع ماشینی داده است . در مقابل میزان در هزار استقرار صنایع خانگی پارچه بافی و ریسمندگی و غیره در سال ۱۳۴۵ نسبت به سال ۱۳۳۵ افزایش کمی و صنعت تهیه و تولید مواد غذایی افزایش قابل توجهی داشته است . افزایش کمی شدن میزان در هزار شهری بودن بعضی از صنایع خانگی در فاصله این دو سرشماری از لحاظ تحول زندگی شهرنشینی قابل توجیه است . بدین نحو که می دانیم یکی از ویژگیهای تحولات شهری استقرار صنایع ماشینی است که به نسبت قابل ملاحظه ای سبب جلب کارگران متخصص صنایع خانگی به سوی کارخانه های بزرگ صنعتی می گردد و طبیعی است که به وجود آمدن صنایع ماشینی تعطیل کارگاههای خانگی را به دنبال دارد .

میزان شهری بودن انواع صنایع خانگی در استانها و فرمانداریهای کل

جدول زیر میزان در هزار استقرار انواع صنایع خانگی در شهر به تفکیک استانها و فرمانداریهای کل و براساس سرشماری ۱۳۴۵ نشان می دهد .

مطابق جدول بالا در سرشماری سال ۱۳۴۵ فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری از میان تمام استانها و فرمانداریهای کل با ۱۶/۳ در هزار مقام اول را در کل صنایع خانگی مستقر در شهر دارا بوده . و فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد با ۱۴/۱ در هزار مقام آخر را داشته است . استان اصفهان با ۳۴۵/۸ در هزار و کرمانشاهان با ۳۰۳/۷ در هزار به ترتیب مقامهای دوم و سوم را داشته اند .

همچنین میزان در هزار شهری بودن انواع مختلف صنایع خانگی در استانها و فرمانداریهای کل با هم متفاوت است . فرمانداری کل سمنان با ۶۱۴/۴ در هزار در صنعت قالی و قالیچه مقام اول و استان سیستان و بلوچستان با اختلاف خیلی زیاد . یعنی ۱۰/۸ در هزار . مقام آخر را - در صنایع خانگی قالی بافی شهری داشته است . و فرمانداری کل ایلام با ۵۰۰ در هزار و فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری با ۳۱/۶ در هزار به ترتیب مقام دوم و سوم را در این صنعت خانگی دارا بوده اند . در این میان از صنایعی که نسبت در هزار شهری بودن آنها پایین است آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی به صورت ساده و ابتدائی است که مقام اول آن با ۲۰۹/۳ در هزار متعلق به استان اصفهان و مقام آخر آن با ۳/۰ در هزار متعلق به استان گیلان است . و در شهرهای استانهای آذربایجان غربی و سیستان و بلوچستان و کردستان و فرمانداری کل همدان و بندر و جزایر خلیج فارس و کهگیلویه و بویراحمد صنعت آسیا کردن غلات و حبوبات و برنج پاک کنی دستی وجود نداشته است .

فهرست مطالب

ردیف	عنوان	موضوع	شماره صفحه
	پیشگفتار		۳
۱	صنایع خانگی در سال ۱۳۳۵	وضع صنایع خانگی در سال ۳۵ جدول توزیع صنایع خانگی بر اساس سرشماری سال ۱۳۳۵ در شهر و روستا اهمیت نسبی (ساختمان) صنایع خانگی در سال ۱۳۳۵ به تفکیک شهر و روستا	۴ ۵ ۶
۲	صنایع خانگی در سال ۱۳۴۵	وضع صنایع خانگی در سال ۱۳۴۵ شرح وجدول توزیع صنایع خانگی در شهر و روستا بر اساس سرشماری سال ۱۳۴۵ اهمیت نسبی (ساختمان) صنایع خانگی در سال ۱۳۴۵ به تفکیک شهر و روستا مقایسه اهمیت نسبی ساختمان صنایع خانگی در دو سرشماری ۳۵ و ۱۳۴۵	۸ ۹ ۱۰ ۱۲
۳	اهمیت نسبی صنایع خانگی	جدول اول اهمیت نسبی صنایع خانوار در کل کشور و استان ها و فرمانداریهای کل به تفکیک شهری و روستائی در سال ۱۳۴۵	۱۳-۳۶
۴	نحوه توزیع صنایع خانگی	توزیع درصد خانوارهای معمولی بر حسب عده صنایع توزیع جغرافیائی صنایع خانوار میزان شهرنشینی خانوارهای معمولی بر حسب صنایع خانگی	۳۷ ۳۸-۴۲ ۴۳-۴۴
۵	وسعت و تعداد خانوارهای شاغل در صنایع خانگی	۱- وسعت خانوار و تعداد صنایع خانوار در مناطق شهری و روستائی ۲- میانگین وسعت خانوار ۳- میانگین وسعت خانوار در هر یک از صنایع خانگی به تفکیک شهر و روستا	۴۷-۵۰ ۵۱ ۵۲
۶	میزان شهری بودن صنایع خانگی	میزان شهری بودن انواع صنایع خانگی در استانها و فرمانداریهای کل جدول میزان شهری بودن انواع صنایع به تفکیک استانها و فرمانداریهای کل در سال ۴۵	۵۳-۵۵ ۵۶

تایید این گزارش وسیله خانم شهین صادقی انجام یافته است .